

TOIMINTAKERTOMUS 2024: PÄÄKIRJASTO JA KIRJASTOAUTO

YLEISKATSAUS

Muhoksella kirjastopalveluita tuottavat Koivu ja tähti -kulttuurikeskuksessa sijaitseva pääkirjasto ja monipalveluauto Poppalooraa. Kirjasto tarjoaa asiakkailleen tasapuolisesti laadukasta, ajanmukaista ja asiantuntevaa kirjasto- ja tietopalvelua, mahdollisuuksia erilaisiin elämyksiin sekä tiedonhallintataitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen. Tärkein perustehtävä liittyy lasten ja nuorten lukutaidon kehittämisen tukemiseen sekä lukemisharrastuksen edistämiseen. Nykyisin myös erilaiset lukemisen edistämiseen ja aineiston markkinointiin liittyvät tapahtumat ovat osa vakiintunutta toimintaa.

Kirjastopalvelut on määritelty kunnallisiksi peruspalveluiksi ja toimintaa ohjaa kirjastolaki. Lain tavoitteena on edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, edistää tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, edistää mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen sekä edistää aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta. Vahvana tukena toiminnassa on alueellinen, valtakunnallinen ja kansainvälinen kirjastoverkko sekä muut yhteistyökumppanit. Monipalveluauto Poppalooraa parantaa kirjastopalveluiden saavutettavuutta kuljettamalla luettavaa ja kuunneltavaa lähemmäs käyttäjiä. Reittiä sovitellaan tarpeen ja kysynnän mukaan.

Muhoksen kirjasto kuuluu Outi-kirjastojen yhteistyöryhmään, johon vuoden 2024 lopussa kuului 16 kuntaa. Kirjastoilla on käytössä yhteinen Koha-kirjastojärjestelmä ja yhteiset käytösäännöt. Kirjastojen johtajista koostuva ohjausryhmä päättää yhteisistä asioista.

Muhoksen kirjaston vakinaiseen henkilökuntaan kuuluu neljä kirjastovirkailijaa, joista yhdellä on velvollisuus kuljettaa kirjastoautoa, sekä pedagoginen informatikko ja kirjastopalvelujohtaja. Lisäksi kirjasto kustantaa osan kulttuurikeskuksessa, yläkoululla ja lukiolla toimivan yhteisen vahtimestarin palkasta.

Kirjasto kerää toiminnastaan jatkuvaa palautetta. Tavoitteena on, että palaute on vähintään 80% myönteistä. Vuoden 2024 palaute oli lähes täysin positiivista. Myönteinen palaute tuli pääasiassa hyvästä ja asiantuntevasta palvelusta ja kivoista tapahtumista sekä korjaus- ja muutostöiden valmistuttua uudistetuista avarista tiloista, omatoimipalvelusta sekä lasten ja nuorten tilasta. Negatiivista palautetta tuli omatoimikirjaston liian lyhyistä viikonloppuaukioloajoista.

Kirjastopalveluiden ohella kirjasto osallistuu kulttuuripalveluiden tuottamiseen yhteistyössä kunnan kulttuuripalveluiden, liikunta- ja nuorisopalveluiden ja kolmannen sektorin kanssa. Tämä kulttuurifoorumiksi nimetty yhteistyöverkosto on vakiinnuttanut toimintansa vuosina 2021-2024 ja järjestänyt yhteistyössä monia isompia kulttuuritapahtumia, joista osa on jo vuosittaista vakiintunutta toimintaa.

Koivu ja tähti -kulttuurikeskuksen tilojen korjaus- ja muutostyöt jatkuivat koko kevään 2024. Uudistetut kirjasto- ja kulttuuritilat avattiin osin 3.6.2024. Omatoimikirjasto ja lasten- ja nuortentila Linnunrata avattiin kaksi viikkoa myöhemmin 17.6.2024.

Tilojen korjaus- ja muutostöistä johtuvat tilamuutokset vaikuttivat toimintaan hyvin laajasti vielä keväällä 2024. Kirjasto toimi koko kevään väistötiloissa entisessä lehtisälissä supistetuin aukioloajoin ja palveluin. Henkilökunnan kesälomat saatiin järjestettyä siten, että

kirjasto oli koko kesän avoinna supistetuin aukioloajoin, eikä muuta toimintaa tai tapahtumia järjestetty tällä ajanjaksolla. Omatoimikirjaston avaaminen kesäkuun puolivälissä toi myös helpotusta kesälomien järjestämiseen.

Omatoimikirjaston järjestämishankkeelle saatiin jatkoaikaa vielä kesäkuun loppuun saakka, kun remontti omatoimikirjaston pystyttämiseksi jatkui vielä kesäkuulle 2024 asti. Muiden hankkeiden osalta pidettiin väliavuotta remontin vuoksi. Syksyllä 2024 haettiin valtionavustusta kirjastotoiminnan kehittämishankkeeseen koskien kirjastoautopalveluita. Muhoksella on tuotettu kirjastoautopalvelua 50 vuotta vuonna 2025. Hankkeessa on tarkoitus osallistaa kyläyhdistyksiä ja kouluja kirjastoautopalveluiden kehittämiseksi siten, että palvelut saavuttavat paremmin asiakkaat. Hankkeen nimi on ”Kirjat kyydissä kylille”.

Toiminnallinen tulos

Lainaus

Kokonaislainaus laski edelliseen vuoteen verrattuna n. 15 % johtuen remontin vuoksi pidennetystä laina-ajasta kevään ajaksi. Aikuisten kirjallisuuden lainausmäärä laski enemmän kuin lasten ja nuorten kirjallisuuden. Musiikkiäänitteiden sekä muiden äänitteiden ja videotallenteiden lainaus väheni jälleen huomattavasti, mikä onkin myös tulevaisuudessa odotettavissa, koska erilaiset suoratoistopalvelut valtaavat alaa.

Myös e-kirjojen lainaus laski, mutta sen sijaan e-lehtien lainaus nousi n. 14 % ja elokuvapalveluiden käyttö kasvoi n. 36 %. Panostus sähköisiin aineistoihin oli 0,75 e/asukas. Aineistot hankittiin yhteistyössä Lapin, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan kirjastojen kanssa.

Kävijät ja lainaajien määrä

Fyysisten käyntien tilastoitu määrä pysyi melkein samana supitetuista aukioloajoista huolimatta. Verkkokäyntien määrä nousi n. 7 %. Lainaajien määrä laski 499:lla lainaajalla vuodesta 2023, ollen 3222, eli noin 36,5 % kuntalaisista. Muhoksen kirjastolla on 63 saavutettavuuskirjasto Celian asiakasta.

Taulukko 1. Fyysiset ja verkkokäynnit 2021–2024

	2021	2022	2023	2024	Muutos-%
Fyysiset käynnit	110024	53991	70519	69480	-1,5 %
Verkkokäynnit	56080	59403	64900	69457	+7 %

Tapahtumat

Maaliskuussa osallistuimme yhteistyössä kulttuuripalveluiden kanssa Melankolian mestari kirjan julkistustapahtumaan, jossa oli kahden päivän aikana yhteensä noin 440 kävijää.

Toukokuussa osallistuttiin Kirkonkylän alakoululla järjestettyyn harrastustapahtumaan, jossa esiteltiin liikuntavälinelainaamoja. Heinäkuun lopussa kesän keskiviikkotorilla käytiin kirjastoauton voimin. Päiväkeskuksella ja eläkeläisten turinapiirissä käytiin esittelemässä kirjaston palveluita.

Elokuun viimeisellä viikolla järjestettiin uusitun kulttuurikeskuksen avajaiset, jossa oli viikon aikana monenmoista ohjelmaa sekä samassa yhteydessä myös jo perinteeksi muodostunut taiteiden yö. Avajaisviikolla maanantaina järjestettiin senioreille omatoimikirjaston opastusta, päivätanssit ja lounasbingo. Tiistaina vietettiin kulttuurikeskuksen terassialueen

avajaisia Terassitiistain merkeissä, pihalla pelattiin, jumpattiin, sirkustelttiin ja pompittiin pomppulinnassa, tapahtumassa oli yhteensä n. 250 kävijää. Terassitiistain yhteydessä pidettiin myös tiikerin pyjamabileet, johon sai tuoda oman pehmolelunsa ja pääsi osallistumaan kirjaston maskotin nimikilpailuun. Keksiviikkona järjestettiin opastusta Armi Kuuselan 90-vuotispäivän kunniaksi pystytettyyn näyttelyyn ja katsottiin Muhoksen mimmi - elokuva. Torstaina vuorossa oli kirjailijavierailu. Perjantaina vietettiin Taiteiden yötä kirjastoseikkailujen, tulishown, autotallidiskon ja Jaakko Kullan keikan merkeissä. Lauantaina vietettiin päivällä lasten avajaisgaala Kattiaisten merkeissä sekä aikuisten gaala illalla. Elokuussa juhlistettiin Armi Kuuselan 90-vuotispäivää aulassa olevalla näyttelyllä, jossa hyödynnettiin kirjaston kotiseutukokoelmaa ja jonka pystytykseen myös kirjasto osallistui.

Syyskuussa kirjasto osallistui osallisuustyöryhmän järjestämään luontoiltaan Koortilassa. Paikalla oli pop-up kirjasto sekä kirjailijavieras/luennoitsija. Lokakuussa kirjasto järjesti joka vuotisen 24h sarjakuvaa -tapahtuman yhdessä Esa Holopaisen ja Emma Haapamäen kanssa. Lokakuussa vanhusten viikolla järjestettiin ohjelmaa yhteistyössä kulttuuri- ja liikuntapalveluiden kanssa, kirjasto vastasi Senior surf -tapahtumasta, jossa ikäihmisille neuvottiin erilaisten digipalveluiden ja -laitteiden käyttöä sekä pidettiin Armi Kuuselaan liittyvä muistelutuokio. Syyslomaviikolla vietettiin kirjastossa suosittua pelipäivää, jossa vieraili noin 300 kävijää. Marraskuun alussa osallistuttiin uimahallilla järjestettyyn halloween-tapahtumaan. Marraskuussa vierailtiin myös Tähtiareenalla järjestetyssä Muhos muksu - tapahtumassa. Marraskuun lopulla saimme vielä kirjailijavieraksi Minna Rytisalon. Marras-joulukuussa kirjastolla oli esillä Babar-satukuvat näyttely. Lasten ja nuorten tilassa oli esillä myös satuviidakon tehetki-näyttely. Joulukuussa järjestettiin vielä kirjastoseikkailu joulutunnelmissa yhteistyössä nuorisopalveluiden kanssa.

Kirjaston ja kulttuurin asiakasraadissa suunniteltiin tulevia tapahtumia, avajaisviikkoa ja omatoimikirjaston aukioloaikoja. Lukupiiri kokoontui yhteensä 9 kertaa. Lankaklubi jatkoi toimintaansa 16:ta kokoontumisella.

Aikuisten atk- ja digiopastus on kirjastossa jatkuvaa toimintaa.

Kirjastolla on ollut panostusta erityisesti kirjallisuuteen, lukutaitoon ja lukemisen edistämiseen liittyviin tapahtumiin. Kirjasto painottaa lasten ja nuorten kirjastotyötä monin tavoin. Tavoitteiden mukaisesti kirjahankinnoissa on kiinnitetty huomiota ensikirjojen, kuvakirjojen ja juuri lukemaan oppineiden kirjallisuuteen. Koululaisryhmille kirjasto järjestää mm. kirjastonkäytönopastusta, kirjavinkkausta ja tiedonhaun opetusta. Vuoden aikana kirjavinkkauksesta pääsi nauttimaan yhteensä 745 oppilasta. Tiedonhaun opastusta järjestettiin 261:lle oppilaalle. Kirjastossa vieraili kuusi eskariryhmää, yhteensä 101 eskarilaista tarinatuokiassa. Varhaiskasvatuksen kanssa tehdyn yhteistyösuunnitelman mukaisesti nämä vierailut toteutuivat nyt kolmatta kertaa.

Satutuokioita kirjaston lastenosastolla pidettiin säännöllisesti tammikuusta toukokuuhun remontin vuoksi vain kerran kuukaudessa. Syyskuusta joulukuuhun satutuokiota pidettiin uudistetussa lasten ja nuorten tilassa aina torstaisin loma-aikoja lukuun ottamatta. Myös Poppalooran satutuokiot jatkuivat. Satutuokioille osallistui vuoden aikana yhteensä 411 lasta. Kirjaston järjestämällä satutuokioilla vierailee paljon perhepäivähoidossa olevia lapsia niin pääkirjastolla kuin Poppaloorassakin.

Kirjaston ja MLL:n Muhoksen yhdistyksen yhteistyönä alkunsa saanut perhekahvila järjestettiin kirjastolla syksyllä yhteensä 3 kertaa. Perhekahvilassa lapsiperheet voivat tutustua toisiinsa, kirjastoon ja lastenkirjallisuuteen.

Taloudellinen tulos

Kirjaston talous toteutui kokonaisuutena tavoitteen mukaisesti ja säästöä tuli yhteensä n. 5% johtuen korjaus- ja muutostöiden aiheuttamista palveluiden supistamisista. Kokonaistulos poistoinen oli 95% (Taulukko 3). Toimintatuotot olivat n. 77 %. Korjaus- ja muutostöiden vuoksi tiloista ei kertynyt kevään aikana vuokratuottoja.

Henkilöstökulut

Henkilöstökuluissa säästöä tuli 8 %. Kirjasto ei ole palkannut kesätyöntekijöitä, kesälomat saatiin järjestettyä aukioloaikoja ja toimintaa supistamalla. Euromäärältään suurin säästö muodostui palvelujen ostoista.

Taulukko 3. Tuottojen ja kulujen toteuma 2024. Pääkirjasto ja kirjastoauto

	Toteuma-%	Toteuma-%
Tuotot		77
Kulut		93
Henkilöstökulut	92	
Palveluiden ostot	76	
Aineet ja tarv.	91	
Vuokrat	100	
Muut	98	
Tulos	95	

YHTEISTYÖ MUIDEN SIDOSRYHMIEN KANSSA

Kirjasto tehostaa toimintaansa panostamalla yhteistyöhön, jolloin saadaan asiakkaille monipuolisempaa ja nykyaikaisempaa kirjastopalvelua pienin lisäkustannuksin. Tärkeimmät yhteistyökumppanit ovat toiset Outi-kirjastot. Kirjastotoiminta ja kirjastotoiminnan kehittämistyö tapahtuu yhteistoiminnassa, jolloin käytössä ovat laajemmat tieto- ja henkilöstöresurssit sekä osaaminen. Laadukkaamman palvelun lisäksi kuntien välinen yhteistyö alentaa myös kustannuksia. Esimerkiksi aineiston valintaan kohdistuvaa yhteistyötä tehdään koordinoimalla varatuimman aineiston lisähankintoja yhteistyössä. Yhteistyötä toteutetaan kuljetus- ja maksutoiminnassa, kirjastojärjestelmän kehittämistyössä, koulutuksessa, markkinoinnissa ja soveltuvin osin myös tapahtumatuotannossa. Yhteinen hankintaportaali helpottaa aineiston kustannusvertailua. Avoimeen lähdekoodiin perustuvan Koha-kirjastojärjestelmän piirissä on huomattava määrä Suomen kirjastoja. Voittoa tuottamaton Koha-Suomi Oy ylläpitää ja kehittää järjestelmää kirjastojen tarpeiden näkökulmasta. Kunnat ovat osakkaina Koha-Suomi Oy:ssä.

Yhteistyö antaa mahdollisuudet myös monipuoliseen tapahtumatuotantoon. Muhoksen kirjasto on osa paikallisten toimijoiden yhteistyöverkostoa kulttuurifoorumia, jonka kanssa on järjestetty erilaisia tapahtumia. Tärkeimmät yhteistyökumppanit ovat vuonna 2024 olleet yksityisten henkilöiden, koulujen, päiväkotien ja kunnan kulttuuri-, liikunta ja

nuorisopalvelujen lisäksi, Oulujoki-opisto, Mannerheimin lastensuojeluliiton Muhoksen yhdistys, Pelastakaa lapset ry, 4H, Muhoksen seurakunta ja Vinkkeli.

KATSAUS TULEVAAN

E-aineistokokoelmaa kasvatetaan lisääntyneen tarpeen ja käytön vuoksi yhteishankintojen kautta. E-kirjaston käyttö on lisääntynyt erityisesti äänikirjojen ja e-lehtien käytön osalta. Kansallinen e-kirjasto otettiin käyttöön keväällä 2024 ja Muhoksen kunta liittyi siihen 1.1.2025 alkaen. Tähän asti yhteistyötä on tehty Pohjoisen e-kirjaston voimin, johon Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan lisäksi kuuluvat myös Lapin kirjastot, ja yhteistyö jatkuu joiltakin osin kansallisen e-kirjaston avaamisesta huolimatta.

Pääkirjaston korjaus- ja muutostöiden jälkeen on vuonna 2025 vuorossa kirjastoautopalveluiden kehittäminen. Muhoksen kunnassa on tuotettu kirjastoautopalveluita vuonna 2025 jo 50-vuoden ajan. Haimme aluehallintovirastolta valtionavustusta pienimuotoiseen hankkeeseen, jossa on tarkoitus kehittää kirjastoautopalvelua paremmin saavutettavaksi kylien asukkaille ja saada aktivoitua niitä asiakasryhmiä, jotka käyttävät kirjastoautopalvelua vähemmän kuin ennen. Yhteistyökumppaneina on nuorisopalvelut ja alakoulut.

Tulevan vuoden haasteena näen vähentyneet resurssit kohdistuen niin aineistonhankintaan kuin henkilötyövuosiinkin.

Muhoksella 28.2.2025
Anna-Elina Häkkilä
kirjastopalvelujohtaja